

**PROVOĐENJE SLOBODNOG VREMENA
ČITAJUĆI U KNJIŽNICI: USPOREDBA HRVATSKE I
FINSKE KNJIŽNIČNE PRAKSE**

**SPENDING LEISURE TIME READING
IN THE LIBRARY: A COMPARISON OF CROATIAN
AND FINNISH LIBRARY PRACTICES**

Antonela Bokan

Arheološki muzej u Splitu

boki2801@gmail.com

Ljiljana Poljak

Sveučilišna knjižnica u Splitu

ljiljanapoljak@hotmail.com

UDK / UDC 027.022(497.5 Pula)(480 Rovaniemi): 379.8

Izvorni znanstveni rad / Original scientific paper

Primljeno / Received: 5. 12. 2017.

Prihvaćeno / Accepted: 13. 3. 2018.

Sažetak

Cilj. Rad osvještava važnost prostora knjižnice kao mjesta za provođenje slobodnog vremena čitajući.

Pristup. U provedbi istraživanja koristi se metoda *benchmarking*–analize kojom se uspoređuje poslovanje Gradske knjižnice i čitaonica Pula s Gradskom knjižnicom Rovaniemi u Finskoj, kako bi se na istovrijednim primjerima izdvojili čimbenici koji utječu na provođenje slobodnog vremena čitajući u knjižnici.

Rezultati. Finska knjižničarska zajednica izrazito je osviještena u promatranju prostora kao usluge, dok je pulska knjižnica zahvaljujući bogatom knjižničarskom anga-

žmanu prepoznata kao potencijal za osvještavanje o namjenskoj iskoristivosti knjižničnog prostora.

Originalnost/Vrijednost. U hrvatskim narodnim knjižnicama razmišljanje o prostoru kao usluzi u svrhu provođenja slobodnog vremena čitajući u knjižnici nije dovoljno prepoznato. Kako bi se pratili svjetski trendovi i dali odgovori na izazove suvremenog knjižničnog poslovanja, koji uključuju provođenje slobodnog vremena čitajući u knjižnici, podizanje svijesti o važnosti prostornog uređenja knjižnica i funkcionalnosti interijera temeljni je doprinos rada.

Cljučne riječi: *benchmarking*, čitanje, knjižnični prostor, slobodno vrijeme

Abstract

Purpose. The purpose of this paper is to raise awareness about the importance of the library space as the place for reading in leisure time.

Methodology. The method used in the research is a benchmarking analysis of library management and services, conducted on two comparable public libraries, the Pula City Library and Reading Room in Croatia and the Rovaniemi City Library in Finland, in order to determine the factors which influence reading in the library in leisure time.

Findings. The results have shown that the Finnish library community is exceptionally well aware in regrading library space as a service, while the Pula City Library, thanks to the wholehearted engagement of its librarians, has recently been recognized as a considerable potential for raising awareness of the usefulness of library space utilization.

Originality/Value. In Croatian public libraries thinking about space as a service, the main purpose of which is spending leisure time reading in the library, has not been recognized enough. In order to follow global trends in librarianship and give an answer to the challenges of the contemporary library management, which include spending leisure time reading in library, raising awareness about the importance of planning and designing of the library space and the functionality of the interior is the fundamental contribution of the paper.

Keywords: benchmarking, leisure time, library space, reading

1. Uvod

Čitanje je dinamičan proces usvajanja novih spoznaja koji se može odvijati radi dobivanja informacija, učenja ili užitka. Knjižnice kao informacijska središta koja podržavaju čitanje, bilo znanstvenih informacija za učenje ili onih iz užitka, sve se više promatraju kao prostor u kojem korisnici provode slobodno vrijeme čitajući. Prostor knjižnice valja promatrati kao knjižničnu uslugu. Što je prostor

knjižnice ugodniji, to će više korisnika biti privučeno i zainteresirano za boravak u njoj. Britanska organizacija *Opening the book*¹ već godinama uspješno uređuje knjižnične prostore koji privlače korisnike, a knjižničarima omogućuju ugodan boravak na radnom mjestu, što odražava osviještenost o uređenju knjižničnih prostora u razvijenim europskim zemljama. U Hrvatskoj se također razmišlja o knjižnici kao trećem prostoru, odnosno mjestu susreta na kojem se čita, surađuje i potiče na kreativnost i razmjenu ideja, o čemu se intenzivno raspravljalo na 9. savjetovanju za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj s temom *Narodne knjižnice kao treći prostor*, održanom u Zadru 2013. godine.² Prostor knjižnice promatran kao knjižnična usluga omogućio bi korisnicima inovativan način korištenja knjižnice u svrhu učenja, čitanja iz užitka, kreiranja poslovnih projekata, zabave i opuštanja. Zanemarivanje prostora knjižnice kao mjesta na kojem se u slobodno vrijeme rado čita bilo bi velik propust za razvoj budućih knjižničnih usluga, kao i za promatranje knjižnice kao informacijskog centra koji zadovoljava zahtjevne korisničke potrebe.

2. Čitanje

Rijetke aktivnosti uključuju toliko misaonih procesa kao čitanje. Prema Stričević³ čitanje predstavlja sposobnost koja sadrži niz kognitivnih i socijalnih vještina kao što su izgovor napisanih riječi te identifikacija riječi i njihova značenja. Interakcija čitatelja s tekstom i čitateljskim kontekstom rezultira usvajanjem ili sjedinjenjem znanja, činjenica, informacija, mudrosti i iskustva. Goodman⁴ (1976.) tumači čitanje kao psiholingvističku igru pogađanja. Uključuje interakciju između mišljenja i jezika, a učinkovito čitanje ne proizlazi iz precizne identifikacije i percepcije svih elemenata, već iz vještine odabira ili selekcije nekoliko najproduktivnijih pravila za stvaranje pretpostavke o značenju. Osnovna podjela čitanja uključuje čitanje iz užitka i funkcionalno čitanje.⁵ Čitanje iz užitka vezuje se uz određene interese pojedinca koji zajedno sa stečenim navikama čitanja čine čitateljsku kulturu pojedinca. Funkcionalno čitanje obuhvaća proces usvajanja informacija i učenja. Proces čitanja omogućuje osobni rast, razvoj i usvajanje znan-

---

¹ *Opening the book*. [citirano: 2017-09-07] Dostupno na: <http://www.openingthebook.com/about>.

² *Narodne knjižnice kao treći prostor: zbornik radova // 9. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj // [urednice Dunja Marija Gabriel i Jelica Leščić]*. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015.

³ Stričević, I. Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica: uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka. // *Čitanje obaveza ili užitak / priredila Ranka Javor*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2009. Str. 42.

⁴ Peglar, M. Models of the reading process. [citirano: 2017-09-07]. Dostupno na: http://people.ualgary.ca/~mpeglar/models.html#Kenneth_Goodman.

⁵ Stričević, I. Nav. dj., str. 43–44.

stvenih informacija te potiče cjeloživotno učenje, istovremeno zadovoljavajući društvene potrebe pojedinca, kao i potrebe za opuštanjem i razbibrigom. Usvojena *Nacionalna strategija poticanja čitanja* navedene dobrobiti dodatno potvrđuje:

„Želja za čitanjem i sposobnost čitanja bitan su preduvjet cjelovitog osobnog razvoja. Osim toga, čitanje omogućuje znatno podizanje razine općeg i specifičnog obrazovanja te lakše stjecanje stručnih kompetencija. Budući da je čitanje jedan od preduvjeta sudjelovanja u kulturi, ono izravno i neizravno utječe na poboljšanje ukupne kvalitete života pojedinca i društva.“⁶

Čitanje iz različitih izvora informacija čini proces učenja uspješnijim, dok čitanje iz užitka uvelike utječe na osobni i duhovni razvoj čitatelja. Razmišljanje o prostoru kao usluzi knjižnice omogućilo bi korisnicima veću udobnost i funkcionalnost čitanja u obrazovne svrhe, kao i čitanja radi opuštanja i užitka. Poznato je da većina hrvatskih narodnih knjižnica ima prostor namijenjen funkcionalnom čitanju, dok je čitanje iz užitka, u knjižnici, u slobodno vrijeme, zanemareno. Prilikom upotrebe od strane korisnika, prostor knjižnice može se promatrati kao usluga, s obzirom na to da se ona definira kao aktivnost ili određena korist koju jedna strana nudi drugoj, ne rezultira vlasništvom te je usko vezana uz iskustvo.⁷ Važno je naglasiti činjenicu da knjižnica ne može biti samo prostor, nego ju je potrebno povezati s uslugama, koje joj u konačnici daju dodatnu vrijednost.⁸ Kako se čitanje izravno povezuje s knjižnicom i uvelike se potiče, knjižnično poslovanje može se dodatno usmjeriti prema tom konceptu koji spaja knjižnični prostor, čitanje i slobodno vrijeme kao svoje temeljne elemente. Kako iznosi autorica Ille, osim što je korisnike potrebno zadržati u prostoru knjižnice, treba im i pružiti uvjete za prisvajanje prostora na osobnom planu, kao i za potrebe djelovanja u lokalnoj zajednici.⁹

---

⁶ Nacionalna strategija poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. godine. [citirano: 2018-02-20]. Dostupno na: <http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/NAJNOVIJE%20NOVOSTI/a/NSPC%CC%8C.pdf>.

⁷ Marquez, J. ; A. Downey. Service design: an introduction to a holistic assessment methodology of library services. // Weave: Journal of Library User Experience 1, 2 (2015). [citirano: 2018-02-20]. Dostupno na: <https://quod.lib.umich.edu/w/weave/12535642.0001.201?view=text;rgn=-main>.

⁸ Vrana, R. ; J. Kovačević. Percepcija korisnika o knjižnici i knjižničnim uslugama kao temelj poslovne strategije knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), str. 42.

⁹ Usp. Ille, J. Dom, posao, nešto treće: knjižnica kao „treći prostor“. // Narodne knjižnice kao treći prostor: zbornik radova / 9. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj / urednice [Dunja Marija Gabriel i Jelica Leščić]. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015. Str. 84.

2.1 Čitanje u slobodno vrijeme u knjižnici

Koncept čitanja u slobodno vrijeme u njezinu prostoru predstavlja knjižnicu kao kreativnu instituciju u kojoj korisnici u ugodnom ambijentu zadovoljavaju čitateljske i osjetilne potrebe. U postindustrijskom društvu često se miješaju termini *slobodno vrijeme* i *dokolica*. Slobodno je vrijeme ono koje ostaje nakon ispunjavanja radnih obveza¹⁰, a uz njega se vezuje pojam dokolice, koja se može razumjeti kao pojam podređen slobodnom vremenu. Autori M. i R. Polić naglašavaju kako je svaka dokolica slobodno vrijeme, ali svako slobodno vrijeme nije dokolica. Dokolica je vrijeme slobodno za igru i stvaralaštvo, odnosno za samodjelatnost kojom se čovjek ostvaruje i djelatno potvrđuje kao slobodno biće¹¹, dok se slobodno vrijeme, općenito, može iskoristiti za besposličarenje ili provođenje onih aktivnosti putem kojih se ne potiče osobni rast i razvoj. Čitanje je stoga izvrstan primjer slobodnog vremena u službi dokolice. U slobodno vrijeme čitanje se općenito odvija u prostoru izvan zgrade knjižnice, na različitim mjestima, uređajima i platformama. U radu, slobodno vrijeme i čitanje u knjižnici promatraju se kao fenomen dokolice, a koncept čitanja u slobodno vrijeme u knjižnici prvenstveno je povezan s prostornim uređenjem knjižnica.

3. Fizički prostor knjižnica

Knjižnice svoju društvenu vrijednost prikazuju fokusirajući se na omogućavanje pristupa informacijama i tehnologiji, stavljaju naglasak na obrazovanje te rade na poticanju osobnog napretka korisnika. Prostor knjižnice u kontekstu društvene vrijednosti služi kao neutralno i neformalno mjesto susreta korisnika. Također, on mora odražavati potrebe zajednice, koje knjižnica mora prethodno utvrditi. Osim bito je važno da prostor podrži budući strateški smjer razvoja knjižnice i usluga.¹² Da bi bile u mogućnosti ponuditi prostor i usluge, knjižnice danas trebaju ispuniti velik broj socioekonomskih pretpostavki.

Urbanistički razvoj knjižnica i planiranje prostora prepoznati su kao teme u knjižničarskoj literaturi, a struka je osviještena o potrebi za njima. Svjedoci smo otvaranja brojnih namjenski građenih knjižničnih zgrada i prostora dizajniranih prema potrebama korisnika, kao i potrebama budućeg razvoja usluga. *INELI cohort collaborative project*¹³ rezultirao je analizama sedamnaest narodnih knjižnica

---

¹⁰ Bartoluci, M.; N. Čavlek. Turizam i sport. Zagreb: Školska knjiga, 2007. Str. 11.

¹¹ Polić, M. ; R. Polić. Vrijeme, slobodno od čega i za što? // Filozofska istraživanja 29, 2(2009), str. 260.

¹² Usp. Dahlgren, C. A. Public library space needs: a planning outline. // Madison: Wisconsin Department of public instruction, 2009. Str. 4. [citirano: 2017-09-09]. Dostupno na: <https://dpi.wi.gov/sites/default/files/imce/pld/pdf/plspace.pdf>.

¹³ Usp. Laekers, J; P. Manolis. Building libraries for tomorrow : INELI Cohort 1 collaborative project report. Geelong regional libraries, 2013. [citirano: 2018-02-22]. Dostupno na: <http://www.>

u svijetu koje su identificirane kao primjeri najbolje prakse. U njima prostor knjižnice udovoljava potrebama zajednice, a knjižnice variraju prema veličini i lokaciji (primjerice *Stadbibliotek Stuttgart* u Njemačkoj i *Biblioteke Viva Biobio, Viva Sur, Viva Tobalaba* u Čileu). Kao rezultat analize napravljene su smjernice za izgradnju prostora narodnih knjižnica koje svojim dizajnom i fleksibilnošću udovoljavaju čestim društvenim promjenama i zahtjevima.

U Hrvatskoj to nije ustaljena praksa jer knjižnice većinom djeluju u nenamjenskim prostorima, pa ih karakterizira prilagodba i prenamjena prostora, kao i podstandardiziranost, što uz nedostatak prostora tu prilagodbu dodatno otežava.¹⁴ Posljedica toga jest nemogućnost da prostor bude u potpunosti osmišljen na temelju potreba korisnika, ali i cijele zajednice na području u kojem knjižnica djeluje.

Jedini dokument koji zakonski regulira fizički prostor knjižnice jesu Standardi za narodne knjižnice¹⁵, koji određuju minimalne uvjete za obavljanje djelatnosti narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj. Prema njima knjižnica mora biti funkcionalna, pregledna i prilagodljiva, što otvorenijeg prostora (imati minimalan broj pregrada), dobrog osvjetljenja i optimalne temperature. Prostore je potrebno planirati prema broju stanovnika, jedinicama knjižnične građe i broju sjedala u čitaonicama.¹⁶ Uzrok spomenute podstandardiziranosti može biti činjenica da su standardi propisani 1999., a dodatno su otežani sve slabijim financiranjem, koje je postalo univerzalni problem knjižnica u Hrvatskoj. Prostore narodnih knjižnica analizirale su autorice Gabriel i Leščić¹⁷, koje su prema dostupnim statističkim podacima o poslovanju istražile korisnike i korištenje narodnih knjižnica u odnosu na prostor i opremu. Analizom statističkih podataka ukazale su na korištenje knjižnica u lokalnim zajednicama, a naglašavaju da knjižnica, ako želi djelovati kao treći prostor, mora imati na raspolaganju dovoljno prostora i opreme.¹⁸

Knjižnice služe kao mjesto okupljanja zajednice, pa stoga prostor namijenjen boravku korisnika treba biti vizualno privlačan i funkcionalan. Vera Vitori proučava zastupljenost teme o arhitekturi, planiranju i izgradnji knjižnica u literaturi te naglašava da se u Hrvatskoj primjećuje trend obnavljanja i planiranja novih knjižničnih zgrada, dok se u isto vrijeme uviđa nepostojanje novije domaće li-

---

grlc.vic.gov.au/sites/default/files/pdfs/Board-Report-Attachment4-Sept-16-2013.pdf.

¹⁴ Usp. Vitori, V. Zastupljenost teme o arhitekturi, planiranju i izgradnji knjižnica u literaturi – nedostaje li nam priručnik? // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 3–4(2013), str. 82.

¹⁵ Ministarstvo kulture. Standardi za narodne knjižnice. [citirano: 2017-09-09]. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_06_58_1071.html.

¹⁶ Usp. isto.

¹⁷ Usp. Gabriel, D. M.; J. Leščić. Prostori narodnih knjižnica u Hrvatskoj. // Narodne knjižnice kao treći prostor: zbornik radova // 9. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj / urednice [Dunja Marija Gabriel i Jelica Leščić]. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015. Str. 85–98.

¹⁸ Isto, str. 94–95.

terature o planiranju, izgradnji i uređenju knjižnica.¹⁹ Iako se u stranoj literaturi mogu pronaći brojni priručnici na tu temu, s obzirom na različite uvjete, potrebno ih je lokalno prilagoditi. Ipak, mogu se steći neka saznanja kojima se narodne knjižnice mogu općenito voditi. Prema MacDonaldu, najvažnija obilježja dobrog knjižničnog prostora jesu: funkcionalnost, prilagodljivost, pristupačnost, raznolikost u organizaciji korisničkih mjesta, interaktivnost, ambijentalnost, ekološka održivost, sigurnost, ekonomičnost i prilagođavanje informacijskoj tehnologiji.²⁰ Nove se knjižnice danas vide kao ključno mjesto koje ima lokalne temelje, potiče obnovu i služi zajedničkim promjenama. Kako je i sama okolina podložna brzim promjenama na lokalnoj i globalnoj razini, knjižnica prvo mora imati jasnu viziju i misiju poslovanja. Najbolja praksa u uređenju karakterizirana je fleksibilnošću dizajna pri praćenju promjena u društvenim trendovima i raznovrsnosti potreba i usluga, s obzirom na činjenicu da pojedince danas okupljaju i druga društvena središta, poput društava i udruga.²¹ Fizički prostor obogaćen raznim mogućnostima korištenja i događanjima postaje dodatna usluga jedne knjižnice, a kroz sve prenamjene, zbog svoje neutralnosti, otvorenosti i dostupnosti svim članovima zajednice, ipak ostaje jedinstven.

4. Utjecaj prostornog uređenja knjižnica na provođenje slobodnog vremena korisnika u knjižnici

Vrednovanje učinkovitosti usluga u knjižnici donedavno se određivalo samo na temelju kvantitativnih podataka. Oni ne mogu dati pravu sliku stvarne učinkovitosti i utjecaja na društvo, a dok je vladala takva praksa vrednovanja, utjecaj prostornog uređenja nije bilo moguće mjeriti. Knjižnica je bila usredotočena na fond, a ne na korisnika. U posljednjih tridesetak godina akademske knjižnice suočile su se s promjenom fokusa, od osnovnog pružanja pristupa građi prema poticanju grupnog učenja, što se primijenilo i na fizičko uređenje knjižnice.²² Danas mjerenje utjecaja prostora na korisnike dobiva etnografsku dimenziju, s obzirom na to da se mjeri ispitivanjem korisničkog iskustva, mnogo poznatijeg pod općeprihvaćenim nazivom *user experience* (UX), kojem je cilj vrednovanje usluga isključivo iz korisničke perspektive. Metode uključuju promatranje kretanja korisnika, aktivnosti

---

¹⁹ Vitori, V. Nav. dj.

²⁰ Usp. MacDonald, A. The top ten qualities of good library space. // IFLA library building guidelines: developments & reflections, 2007. Str. 13-29. Citirano prema: Bužleta, N. Vrednovanje knjižničnih prostora: primjer narodnih knjižnica Istre. // Narodne knjižnice kao treći prostor: zbornik radova // 9. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj / urednice [Dunja Marija Gabriel i Jelica Leščić]. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015. Str. 117.

²¹ Usp. Laekers, J; P. Manolis. Nav. dj.

²² Usp. Chow, T. Design implications: how space can transform the library and its public. // Progressive Librarian 36(2011), str. 72.

koje se događaju u određenom prostoru, razgovor s korisnicima o iskustvima korištenja i slično.²³ Upravo zahvaljujući takvim metodama može se posebno vrednovati utjecaj fizičkog uređenja prostora knjižnice na iskustvo korisnika.

Iako se tek počinje sustavno proučavati utjecaj prostornog uređenja na provođenje slobodnog vremena u okviru narodnih knjižnica, njihova je međuovisnost nedvojbeno. Različitosti uloga knjižnice, ali i različitosti unutar zajednice, nameću fizičkom uređenju dosta složenih zadataka koje mora zadovoljiti. Korisnici knjižnice vide prvenstveno kao društveni kapital koji omogućava društvenu koheziju, kao treće mjesto i mjesto gdje se susreću s novim informacijama i tehnologijama.²⁴ Kao njima najvažnije prostore redom navode odjele za odrasle i djecu, multimedijske odjele, odjele periodike, prostore s tehnologijom koja se može koristiti, a koji imaju omogućen bežični pristup internetu te prostor za izložbe.²⁵ Analiza sedamnaest narodnih knjižnica²⁶ koje su odabrane za najbolje primjere u praksi pokazala je da su kod dizajna najvažniji vizualni dojam i identitet, namještaj i osvjetljenje, a dalje slijede pristupačnost, izloženi fond i police te način na koji su one posložene.²⁷ To dokazuje da je omogućavanje pozitivnog fizičkog iskustva jedan od važnijih prioriteta u knjižnici. Autori Given i Leckie proučavaju korištenje narodne knjižnice kao trećeg mjesta kroz razne aktivnosti te navode da se knjižnica treba više smatrati interaktivnim mjestom, a manje tihim prostorom.²⁸

Kod pružanja udobnosti važan je vizualni dizajn za koji bi bilo dobro da u nekoj mjeri interpretira lokalnu baštinu. Također, potrebno je pozornost obratiti i na ergonomske karakteristike uređenosti prostora, ali i samog namještaja, što utječe na njegovo korištenje. Danas knjižnica predstavlja dnevni boravak zajednice, potiče na druženje i smatra se društvenom sponom. Sve navedene značajke trebale bi se reflektirati u dizajnu knjižničkog prostora.

---

²³ Usp. Appleton, L. User experience (UX) in libraries: let's get physical (and digital). // *Insights : the UKSG Journal* 29, 3(2016), str. 225–226.

²⁴ Usp. Laekers, J; P. Manolis. Nav. dj.

²⁵ Isto.

²⁶ Southbank library @ Boyd, (Australija), Biblioteka Viva Biobio, Viva Sur, Viva Tobalaba (Čile), Hjoerring bibliotek (Danska), Stadbibliotek Stuttgart (Njemačka), National library of Greece, Deichmanske bibliotek (Norveška), Oslo public library (Norveška), My tree house (Singapur), Library @ Orchard (Singapur), Clementi public library, (Singapur), Library@Chinatown, (Singapur), Sture bibliotek (Švedska), Umea city library (Švedska), De niuwe bibliotheek Almere (Nizozemska)c John Gray Centre, (Škotska), Anythink Wright farms, (SAD).

²⁷ Isto.

²⁸ Usp. Given, M. L.; J. G. Leckie. Sweeping' the library: mapping the social activity space of the public library. // *Library & Information science research* 25 (2003), 365-385. Citirano prema: Sequeiros, P. Reading in public libraries: space, reading activities, and user profiles. // *Qualitative Sociology Review* 9, 3(2013), str. 222.

4.1 Knjižnični prostor – čitanje – slobodno vrijeme: povezanost temeljnih sastavnica razvoja usluge

Prethodno izložene teorijske spoznaje svakako upućuju na povezanost triju važnih koncepata: prostora, čitanja i slobodnog vremena. U stručnoj literaturi ne pronalazi se mnogo poveznica među navedenim konceptima, ali postoje saznanja koja upućuju na to. Knjižničari trebaju puno bolje razumijevanje korisnika koji slobodno vrijeme provode čitajući. Primjerice u Knjižnici Bogdana Ogrizovića čak 80 % korisnika knjižnicu najčešće koristi za posudbu knjiga²⁹, što ukazuje na to da korisnici koriste knjižnicu za zaduživanje knjiga i čitanje u slobodno vrijeme. S druge strane, jedna od najvažnijih uloga knjižnice jest to da bude mjesto okupljanja i provođenja slobodnog vremena, pri čemu je vidljivo kako komponenta uređenog fizičkog prostora spaja dvije prethodno spomenute. Knjižare su prije knjižnica detektirale korisničke potrebe i na tome temelje koncept svog uređenja i usluge. Na njihovu primjeru može se uočiti kakve su potrebe korisnika danas. Prostor knjižara otvoreni su i neformalni, opremljeni dizajnerski zanimljivo i moderno, s namještajem koji je tipičan upravo za dnevni boravak. Knjige se listaju i čitaju uz otvoren pristup, u udobnosti kauča, uz čaj ili kavu. Nažalost, u hrvatskim narodnim knjižnicama primijećen je nedostatak takva prostornog uređenja.

5. Istraživanje

Istraživanje provedeno u radu temelji se na *benchmarking*-analizi poslovanja Gradske knjižnice i čitaonica Pula s Gradskom knjižnicom Rovaniemi u Finskoj. Dva ključna pitanja koja se postavljaju prije *benchmarking*-analize jesu:

1. Tko se uspoređuje?
2. Što se uspoređuje?

Vrsta *benchmarkinga* koji se koristio u istraživanju, a odgovora na prvo pitanje, jest eksterni konkurentni *benchmarking* (Tko?), unutar kojeg se uspoređivala (Što?) strategija poslovanja odabranih knjižnica. Prvi korak u provedbi *benchmarkinga* bila je analiza strateških planova uzorka istraživanja, nakon čega su se odabrali pokazatelji uspješnosti na temelju kojih se istražilo koji dijelovi knjižničkog poslovanja utječu na privlačenje, okupljanje i zadržavanje korisnika u knjižničnom prostoru. Osim toga, pokazateljima se opisalo kakve karakteristike treba imati knjižnični prostor pogodan za provođenje slobodnog vremena čitajući u knjižnici.

Uzorak istraživanja odabran je prema broju aktivnih članova u odnosu na populaciju stanovništva.

---

²⁹ Usp. Vrana, R. ; J. Kovačević. Nav. dj., str. 40.

Gradska knjižnica i čitaonica Pula ima najveći broj aktivnih članova u odnosu na broj stanovnika u Hrvatskoj.³⁰ Prema Eblidinu istraživanju³¹ europske države koje imaju najveći broj aktivnih članova u odnosu na populaciju jesu Island (40,96 %) i Finska (39,53 %). Za istraživanje je odabrana Rovaniemi City Library u Finskoj, s obzirom na to da je populacija koju ona pokriva jednaka onoj u Puli. Također, Finska predstavlja relevantan primjer zemlje najboljih europskih knjižnica. Rovaniemi City Library najveća je knjižnica u Lapplandu u Finskoj te je zahvaljujući funkcionalnoj arhitekturi u kontekstu prostora kao usluge jedna od značajnijih narodnih knjižnica u svijetu. Narodna knjižnica i čitaonica u Puli osnovana je 1947. godine, a 2004. seli se u novi prostor u centru grada. Iako je prostor prethodno služio kao vojarna, uređen je i opremljen prema standardima suvremenih knjižnica.³² Knjižnica u Puli jedna je od najboljih hrvatskih narodnih knjižnica. Izuzetno je važna za lokalnu zajednicu te u praksi postavlja dobar primjer ostalima, što se dokazuje jasnim strateškim planom objašnjenim unutar *Strategije razvoja*³³, kakav je u Hrvatskoj sastavljen u manjem broju narodnih knjižnica.³⁴

5.1 Benchmarking

Benchmarking predstavlja uspoređivanje vlastitog poslovanja s drugima. Preko učenja o poslovanju drugih dobiva se bolji uvid u vlastite poslovne procese.³⁵ *Benchmarking* pomaže da se u usporedbi s drugima utvrde vlastite slabosti, koje se u konačnici pretvaraju u snage, a na temelju kojih se pristupa ostvarivanju prethodno zadanih ciljeva ustanove. Postoji nekoliko vrsta *benchmarkinga*, a u kontekstu ovoga rada koristio se eksterni konkurentni *benchmarking* koji uspoređuje organizaciju s najboljim konkurentima u istom području, a omogućava utvrđivanje realne slike o vlastitom položaju.³⁶

---

³⁰ Gradska knjižnica i čitaonica Pula, 2016. Sustav statističkih podataka o knjižnicama. [citirano: 2017-09-20]. Dostupno na: http://hk.nsk.hr/mogucnosti_razvoj.aspx?id=-1&godina=3&id_drop=23&pretraga=pula&dl1=S&drl=0&prv=%200.

³¹ Eblida. Knowledge and information centre (KIC), survey public libraries. [citirano: 2017-09-13]. Dostupno na: <https://infogram.com/EBLIDA---Knowledge-and-Information-Centre-KIC-Survey-PUBLIC-LIBRARIES>.

³² Usp. Povijest ustanove. Gradska knjižnica i čitaonica Pula. [citirano: 2017-09-20]. Dostupno na: <http://www.gkc-pula.hr/hr/o-knjiznici/povijest-ustanove/>.

³³ Strategija razvoja gradske knjižnice i čitaonice Pula 2013. – 2019. godine. Dostupno na: http://www.gkc-pula.hr/site_media/media/cms_page_media/55/Strategija%20razvoja%20Gradske%20knjiznice%20i%20citaonice%20Pula%202013.-2019..pdf.

³⁴ Bokan, A. ; D. Cupar. Promocija i promicanje čitanja u narodnim knjižnicama Republike Hrvatske. // *Libellarium* 10, 1(2017), str. 66. doi:10.15291/libellarium.v1i1.290

³⁵ Petr Balog, K. Prema kulturi vrednovanja u visokoškolskim knjižnicama. Osijek: Filozofski fakultet, 2010. Str. 99.

³⁶ Usp. Osmanagić Bedenik, N.; V. Ivezić. Benchmarking kao instrument suvremenog kontrolinga. // *Zbornik ekonomskog fakulteta u Zagrebu* 4, (2006), 334.

Pri provedbi *benchmarkinga* iznimno su važni pokazatelji, operativne varijable koje se odnose na posebne empirijski mjerljive karakteristike organizacije, na temelju kojih se mogu prikupiti dokazi kako bi se odredilo jesu li standardi zadovoljeni. Pomoću pokazatelja identificiraju se trendovi uspješnosti i područja u kojima je potrebno poduzeti određene radnje, kao i provesti usporedbu stvarnog djelovanja s utvrđenim ciljevima.³⁷ Dijele se na ekonomske pokazatelje (proračun), pokazatelje efikasnosti (stvarna produktivnost) i pokazatelje efektivnosti (stupanj postignuća ciljeva). Kao takvi, omogućuju kvalitativna i kvantitativna mjerenja ishoda te uspješnosti organizacije koja se analizira.

Definicija u nastavku opisuje primjenu *benchmarkinga* na knjižnično poslovanje.

„Benchmarking u knjižnicama možemo definirati kao kontinuirani proces unapređivanja cjelokupnog poslovanja knjižnice zasnovan na neprekidnom uspoređivanju rezultata mjerenja vlastitog učinka s rezultatima poslovanja drugih knjižnica, odnosno drugih organizacija i sl., te spremnošću iskorištavanja ovih izvora kao poticaja vlastitog poboljšanja. Benchmarking u knjižnicama je učinkovita metoda neposrednog učenja i razvoja.“³⁸

Provođenjem *benchmarkinga* u svom poslovanju knjižnice ostvaruju kontinuirani napredak u obavljanju složenih radnih procesa i na taj način uspješnije odgovaraju na izazove s kojima se susreću. *Benchmarking* ne završava usporedbom s drugima, nego mu je cilj stvaranje zajedničke svijesti o potrebi poboljšanja, razvoj zajedničkog razumijevanja o tome što treba raditi, provođenje uzajamno usklađenih mjera za poboljšanje učinka, zajedničko provjeravanje mjera i izrada zaključaka u skladu sa stalnim poboljšavanjem procesa.³⁹ Zaključno, uz pomoć *benchmarkinga* knjižnice na temelju međusobnih usporedbi mogu utvrditi svoje potencijalne slabosti, a na primjeru drugih pronaći uporište pomoću kojeg bi unaprijedile svoje poslovanje u skladu s potrebama knjižničnih korisnika današnjice.

5.2 Analiza strateških planova

Poslovanje knjižnice i njezina usmjerenost prema određenim prioritetima najbolje se mogu očitati iz strateškog plana knjižnice. Strateški plan definira organizacijske ciljeve i načine njihova ostvarivanja. Načinjen je u kontekstu okoline u kojoj djeluje, zbog čega je vrlo pogodan za usporednu analizu poslovanja u

---

³⁷ Usp. Pokazatelj. Priručni pojmovnik termina vezanih za kvalitetu u znanosti. [citirano: 2017-09-19]. Dostupno na: <http://www.idi.hr/wp-content/uploads/2014/03/pojmovnik.pdf>.

³⁸ Katalenac, D. Mogućnosti primjene benchmarkinga u upravljanju knjižnicama. // Knjižničarstvo: glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje, 4, ½(2000), 29–45. [citirano: 2017-11-07]. Dostupno na: http://www.knjiznicarstvo.com.hr/wp-content/uploads/2012/06/88_Katalenac_2000_1-2.pdf.

³⁹ Osmanagić Bedenik, N.; V. Ivezic. Nav. dj., str. 344.

kontekstu ovog istraživanja. Prema njegovim glavnim sastavnicama međusobno će se analizirati stajališta i ciljevi navedenih knjižnica, a posebno oni dijelovi koji se izričito odnose na čitanje i prostor. Vizija i misija, iako ne moraju biti strogo vezane uz kriterij prostora, slobodnog vremena ili čitanja, izrazito su važne jer se prema njima razvija svaki daljnji dio strateškog plana.

Vizija

Prema Strategiji razvoja koju je Gradska knjižnica i čitaonica Pula donijela 2013. godine, vizija kojom se vodi jest postanak kulturnog središta zajednice, omogućavanje pristupa knjižnoj i neknjižnoj građi, poticanje čitateljskih interesa i razvijanje navika čitanja.⁴⁰ Finske narodne knjižnice imaju strateški plan razvoja definiran na nacionalnoj razini, koji postaje temelj za manifestaciju usluga na lokalnoj. Svrha strategije, koju nazivaju *Put naprijed*⁴¹ za narodne knjižnice do 2020. godine, zapravo je unapređivanje aktivnog građanstva i kulturnih prava u mreži civilnog društva, kao i osiguravanje jednakog pristupa informacijama i kulturi. Središnji cilj strategije jest promicanje razvoja demokracije i jačanje preduvjeta za rad u brzo izmjenjivu okruženju.

Obje vizije jednako su usmjerene, ponajprije prema stvaranju kulturnog središta zajednice. Ipak, finska vizija donosi konceptualno višu razinu na kojoj je postavljen glavni cilj, odnosno pokazuje gdje se knjižnica vidi do sljedećeg desetljeća. Strategija knjižnice u Puli usmjerena je prema tradicionalnim knjižničnim postavkama. Iako je ona kompatibilna s finskom vizijom, postavljena je dosta uže i usmjerena je prema korisniku.

Misija

Način ostvarivanja vizije, odnosno željenog stanja do kojeg ustanova želi doći, predstavlja misija.⁴² Knjižnica u Puli kroz misiju navodi osnovne djelatnosti knjižnice: prikupljanje, obradu građe i druge usustavljene poslove knjižničarske djelatnosti. Naglašava pristup znanju i učenju, posebno razonodi i učinkovitom provođenju vremena, kao i svoju otvorenost prema svim članovima zajednice.

Finska strategija usmjerena je na promicanje jednakih mogućnosti u pristupu informacijama, stjecanju čitateljskog iskustva, poticanju kulturne i građanske aktivno-

---

⁴⁰ Usp. Strategija razvoja gradske knjižnice i čitaonice Pula 2013. – 2019. godine. [citirano: 2017-09-18]. Dostupno na: http://www.gkc-pula.hr/site_media/media/cms_page_media/55/Strategija%20razvoja%20Gradske%20knjiznice%20i%20citaonice%20Pula%202013.-2019..pdf.

⁴¹ Library for citizens: an essential part of the Finnish know-how. *The way forward for public libraries 2016-2020*. [citirano: 2017-09-18]. Dostupno na: <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/yleisten-kirjastojen-suunta-2016-2020-web-en.pdf>.

⁴² Usp. Strategija razvoja gradske knjižnice i čitaonice Pula 2013. – 2019. godine. [citirano: 2017-09-18]. Dostupno na: http://www.gkc-pula.hr/site_media/media/cms_page_media/55/Strategija%20razvoja%20Gradske%20knjiznice%20i%20citaonice%20Pula%202013.-2019..pdf.

sti te cjeloživotnog učenja. Knjižnični prostor namijenjen je raznolikim potrebama korisnika, od najranije dobi, preko odraslih korisnika, pa sve do *freelancera*.

Kao i na primjeru vizije, misije knjižnica slično su usmjerene. Misija knjižnice u Puli postavljena je relativno taksativno i navodi osnovne djelatnosti kojima se knjižnica bavi. U finskom slučaju misija je jako dobro usklađena s vizijom te s takvim postavkama omogućava njezino ostvarenje (npr. knjižnica želi ojačati preduvjete za rad u brzo promjenjivom okruženju, a to će djelomično ostvariti kroz poticanje cjeloživotnog učenja).

Ciljevi i izazovi

Vizija i misija temeljne su postavke strateškog plana te zauzimaju apstraktniju poziciju, a konkretiziraju se u pojedinačnim ciljevima. Finska strategija ne navodi izričite ciljeve, već izazove koje današnje vrijeme postavlja pred knjižnice. Kako su brojniji, u ovoj analizi izdvojit će se samo oni koji su tematski vezani uz glavne postavke rada, odnosno uz fizički prostor knjižnice, čitanje i provođenje slobodnog vremena u knjižnici.

Obje knjižnice u kontekstu jednakosti govore o mogućnosti pristupa knjižnici i njezinim zbirkama, što u isto vrijeme knjižnicu obvezuje u osiguravanju istoga. Pulska knjižnica posebno je usmjerena prema elektroničkoj građi te planira nabavu elektroničkih knjiga i potrebne tehnologije. Među ciljevima navodi i promoviranje čitanja i povećanje dostupnosti usluga knjižnice, što prati izjavu o praćenju suvremenih čitateljskih navika navedenu u viziji. Osim elektroničke građe, knjižnica će se usmjeriti i na knjižnu građu te će pratiti promjene u čitateljskim navikama i izdavačkoj djelatnosti, a u skladu s njima i nadopunjavati fond te razvijati nove usluge.

Finske knjižnice usmjerene su prema promoviranju čitanja i povećavanju dostupnosti usluga knjižnice kroz pet vrijednosti koje su postavljene kao temeljne: jednakost, odgovornost, zajedništvo, hrabrost i sloboda govora. Osiguravaju dostupnost kroz besplatno korištenje i na raspolaganje daju različite informacije i usluge. Finci narodne knjižnice stavljaju u središte zajednice, u skladu s potrebama svih njezinih članova. Knjižnice obavljaju i osnovne djelatnosti, no važno je da ulogu u društvu primarno podređuju korisničkim potrebama.

Finska strategija detektira zahtjeve koje se stavljaju pred prostor knjižnice. To je osiguravanje privatnosti u (fizičkom) prostoru knjižnice na koju svaki korisnik ima pravo te otvaranje prostora knjižnice za potrebe zajednice, u kulturne ili obrazovne svrhe. U strategiji pulske knjižnice prostor se izričito ne navodi u strateškom planu, ali njegova važnost povezana je s ciljevima koji se navode, poput razvijanja mreže Gradske knjižnice Pula, gdje se posebno naglašava ulaganje u nove prostore, kao i uređenje prostora za mlade.⁴³

---

⁴³ Isto.

5.3 Pokazatelji uspješnosti

U *benchmarking*-analizi odabrano je osam pokazatelja: *Lokalno stanovništvo prepoznaje knjižnicu u zajednici*; *Knjižnica provodi programe promicanja čitanja za sve skupine korisnika*; *Korisnici posjećuju događanja i programe promicanja čitanja*; *Knjižnica potiče okupljanje korisnika u svojim prostorima*; *Prostor knjižnice pogodan je za provođenje slobodnog vremena*; *Prostor knjižnice pogodan je za čitanje*; *Dostupnost*; *Knjižnica je ostvarila ciljeve poslovanja opisane u strateškom planu*. Pomoću njih usporedilo se poslovanje Gradske knjižnice i čitaonice Pula s Gradskom knjižnicom Rovaniemi u Finskoj. Pri odabiru pokazatelja naglasak je bio na njihovoj povezanosti s temeljnim pojmovima rada: prostor, slobodno vrijeme i čitanje. Odabrani pokazatelji analizirani su u nastavku.

Pokazatelj 1.

• Lokalno stanovništvo prepoznaje knjižnicu u zajednici

Da bi se knjižnica prepoznala kao prostor u kojem se u slobodno vrijeme čita, potrebno je da bude prepoznata od strane zajednice u kojoj djeluje. Prepoznavanje knjižnice i njezine važnosti u zajednici najlakše se mjeri brojem korisnika. Obje knjižnice imaju visok broj članova u odnosu na brojnost lokalnog stanovništva. U Puli je čak 24 %⁴⁴ ukupnog stanovništva s lokalnog područja učlanjeno u knjižnicu (prosjeak na državnoj razini iznosi 12 %), što je jedan od najvećih postotaka u Hrvatskoj. Finski je državni prosjeak gotovo 40%, a u slučaju knjižnice u Rovaniemiju postotak korisnika u odnosu na stanovništvo je 36 %⁴⁵, što je zapravo manje od državnog prosjeka. Tu važnu ulogu ima kontekst – Rovaniemi se nalazi u Lapplandu, pokrajini na sjeveru Finske, gdje vremenski uvjeti nameću brojne izazove, poglavito zimi, pa ne čudi što je broj knjižničnih korisnika u takvim sredinama niži.

Pokazatelj 2.

• Knjižnica provodi programe promicanja čitanja za sve skupine korisnika

Ovaj pokazatelj odabran je da bi istaknuo kako je za provođenje slobodnog vremena čitajući u knjižnici važno organizirati programe promicanja čitanja. Prepoznaju li korisnici knjižnični prostor kao mjesto u kojem se kontinuirano organiziraju edukativna i zanimljiva događanja i programi, steći će naviku posjećivanja

---

⁴⁴ Gradska knjižnica i čitaonica Pula, 2016. Sustav statističkih podataka o knjižnicama. [citirano: 2017-09-20]. Dostupno na: http://hk.nsk.hr/mogucnosti_razvoj.aspx?id=-1&godina=3&id_drop=23&pretraga=pula&dl1=S&drl=0&prv=%200.

⁴⁵ Usp. Rovaniemi City Library, 2016. Finnish public libraries statistics database. [citirano: 2017-09-20]. Dostupno na: <http://tilastot.kirjastot.fi/?orgs=298&years=2016&stats=1%-2C33%2C100%2C101%2C104%2C107%2C108%2C109%2C110%2C111%2C112%2C115%-2C183#results>.

knjižnice te se upoznati i zbliziti s njome. Promicanje čitanja najvažnija je knjižnična djelatnost koja se ostvaruje provedbom programa. Osmišljavanje programa promicanja čitanja dio je Strategije razvoja Gradske knjižnice i čitaonice Pula. Programi namijenjeni promicanju čitanja u najvećoj su mjeri usmjereni prema najmlađim korisnicima knjižnice.⁴⁶ Knjižnica organizira stvaralačke radionice namijenjene razvoju vizualne kulture i slobodnom kreativnom izražavanju, radionice za djecu predškolske dobi, likovne, scenske i literarne radionice, a postoji i dječji čitateljski klub te klub čitatelja za mlade. Temelj gotovo svih navedenih programa jesu knjiga i čitanje. Promicanje čitanja na odjelu za odrasle najčešće se odvija putem predstavljanja i promocija knjiga ili organiziranja događanja unutar godišnjih manifestacija promicanja čitanja kao što su Mjesec hrvatske knjige, Noć knjige, Međunarodni dan pismenosti i dr. U *Izvešću o poslovanju za 2016. godinu*⁴⁷ navodi se da je u pulskoj knjižnici na dječjem odjelu provedeno ukupno 596 radionica za djecu, a na središnjem odjelu zajedno s ograncima između 33 promocije knjiga i 18 radionica za odrasle. Odnos u broju održanih radionica najbolje pokazuje usmjerenje na najmlađe korisnike, dok su potrebe korisničke skupine odraslih zanemarene. Ukupno su provedena 892 knjižnična događanja. Gradska knjižnica Rovaniemi provela je ukupno 855 knjižničnih događanja, a kao i knjižnica u Puli najveći broj programa za promicanje čitanja posvećuje djeci i mladima. Osim uobičajenih radionica, igraonica i književnih susreta, djeca u Finskoj u suradnji sa školama posjećuju knjižnicu i tamo od najranije dobi uče o načinima informacijskog pretraživanja i korištenja baza podataka⁴⁸, što naglašava osviještenost o važnosti informacijskog opismenjavanja i obrazovanja. U Puli se također organiziraju vođeni posjeti knjižnici, no unutar njih još uvijek nije naglašena usmjerenost na podučavanje informacijskoj pismenosti. Knjižnica Rovaniemi sudjeluje u brojnim projektima promicanja čitanja, a kao jedan od važnijih ističe se projekt preporuke knjiga koji obuhvaća preporuke svih znanstvenih područja i literarnih žanrova kako bi se korisnici upoznali s različitom knjižnom građom. Naglasak je na promicanju čitanja „zaboravljenih“ knjiga koje su veoma važne u osobnom razvoju pojedinca. Programi promicanja čitanja za odrasle u Gradskoj knjižnici Rovaniemi nisu zastupljeni u većoj mjeri nego što je to slučaj u pulskoj knjižnici. Naime promicanje čitanja u Finskoj za odrasle korisnike temelji se na umrežavanju i razvijanju informacijske pismenosti i pristupu relevantnim informacijama. Pretežno je vezano uz obrazovni kontekst građana, a u manjoj je mjeri usmjereno prema promicanju čitanja u slobodno vrijeme. Edukacije informacij-

---

⁴⁶ Gradska knjižnica i čitaonica Pula. [citirano: 2017-09-20]. Dostupno na: <http://www.gkc-pula.hr/hr/>.

⁴⁷ Gradska knjižnica i čitaonica Pula. *Izvešće o poslovanju za 2016. godinu*. [citirano: 2017-09-21]. Dostupno na: http://www.pula.hr/site_media/media/uploads/content/images/2017/07/20/03g-prijedlog-zakljucka-o-uvajanju-izvjestaja-za-2016-gkc.pdf.

⁴⁸ Usp. Kokko, H. Finland: literary paths for children in Northern Finland. [citirano: 2017-09-20]. Dostupno na: <http://slq.nu/?article=finland-literary-paths-for-children-in-northern-finland>.

skog pretraživanja za sve skupine korisnika dio su finske knjižnične svakodnevnice. Ministarstvo prosvjete u Finskoj svake godine osigurava financijska sredstva kojima podupire razvoj svih knjižnica u državi, kako bi se pristup informacijama omogućio svima.⁴⁹ Knjižnice se financiraju sredstvima državnog proračuna, a poslovanje i promociju usmjeravaju prema tome da korisnici pravodobno iskoriste sve usluge koje im knjižnica pruža.

Pokazatelj 3.

• Korisnici posjećuju događanja i programe promicanja čitanja

Kvalitativni izvor o posjećenosti događanja i programa koje knjižnica u Puli organizira dostupan je u spomenutom *Izvešću* za 2016. godinu, gdje se navodi:

„Rezultat rada na spomenutim zadacima je i veći broj posjetitelja u protekloj godini koji su posjećivali Knjižnicu i sudjelovali u aktivnostima i manifestacijama.“⁵⁰

Kvantitativni podaci o posjećenosti dolaze iz Sustava statističkih podataka o knjižnicama⁵¹, a dostupni su u tablici 1. Zanimljivo je primijetiti kako je broj pohađanja knjižničnih događanja za odrasle manji tek za 2338 posjeta, a organiziraju se u puno manjoj mjeri nego događanja za djecu.

Tablica 1. Posjećenost događanja i programa promicanja čitanja – Gradska knjižnica i čitaonica Pula

Posjećenost događanja i programa promicanja čitanja – Gradska knjižnica i čitaonica Pula	
Ukupan broj programa: 892	
Broj pohađanja knjižničnih događanja za odrasle	10 659
Broj pohađanja knjižničnih događanja za djecu	12 997
Broj osoba koje pohađaju edukacijsku radionicu	1209
Broj pohađanja knjižničnih programa u kalendarskoj godini	23 656

⁴⁹ Kontiainen, K., Sulin, H. Finland's public library strategy implemented in projects. [citirano: 2017-09-20]. Dostupno na: <http://slq.nu/?article=finlands-public-library-strategy-implemented-in-projects>.

⁵⁰ Gradska knjižnica i čitaonica Pula. Izvešće o poslovanju za 2016. godinu. [citirano: 2017-09-21]. Dostupno na: http://www.pula.hr/site_media/media/uploads/content/images/2017/07/20/03g-prijedlog-zakljucka-o-usvajanju-izvjestaja-za-2016-gkc.pdf.

⁵¹ Gradska knjižnica i čitaonica Pula, 2016. Sustav statističkih podataka o knjižnicama. [citirano: 2017-09-21]. Dostupno na: http://hk.nsk.hr/Korisnici.aspx?id=-1&godina=3&id_drop=23&pretraga=Pula&dl1=S&drl=0&prv=0.

Podaci o posjećenosti događanja i programa promicanja čitanja u Finskoj crpe se iz Finske statistike za narodne knjižnice. Izvještaj o radu knjižnice u Rovaniemiju dostupan je preko nacionalne stranice za statistiku⁵², a u tablici 2. prikazani su podaci o posjećenosti događanja i programima promicanja čitanja. Važno je napomenuti da se ta kategorija u finskoj statistici naziva *events and user training*, iz čega je ponovo vidljivo kako je finska praksa usmjerena prema informacijskom opismenjavanju i obrazovanju korisnika, kako je i opisano u strategiji *Put naprijed*⁵³ za narodne knjižnice do 2020.

Unatoč iscrpnim finskim statistikama, hrvatski sustav za statistiku pokazao je bolju ekstrakciju informacija kad je riječ o posjećenosti događanja i programa promicanja čitanja u knjižnici. Broj provedenih programa gotovo je jednak, no broj pohađanja upola je manji nego u hrvatskom slučaju.

Tablica 2. Posjećenost događanja i programa promicanja čitanja – Gradska knjižnica Rovaniemi

Posjećenost događanja i programa promicanja čitanja – Gradska knjižnica Rovaniemi	
Ukupan broj programa: 855	
Broj pohađanja knjižničnih događanja – svi korisnici	13 236
Broj osoba koje pohađaju edukacijske radionice	5331

Pokazatelj 4.

• Knjižnica potiče okupljanje korisnika u svojim prostorima

Ako knjižnica potiče okupljanje u svojim prostorima, istovremeno potiče i korisničko zadržavanje u njima. Da bi knjižnice pokazale što rade i predstavile knjižnični prostor namijenjen boravku korisnika, potrebno je sagledati marketinški aspekt knjižničnog poslovanja, odnosno promociju. Obje knjižnice svoje aktivnosti promoviraju mrežnim i medijskim putem. Pulska knjižnica svoju promociju izvrsno obavlja putem mrežne stranice i društvene mreže *Facebook*, dok najpopularniju društvenu mrežu *Instagram* ne koristi.

Iako ima *Facebook*-stranicu, knjižnica u Rovaniemiju promociju većim dijelom obavlja preko *Instagrama* na kojem svakodnevno objavljuje fotografije, a među kojima je najviše onih koje prikazuju dizajn prostora. Sa 672 objave prati ju

⁵² Finnish library services. Statistics. [citirano: 2017-09-21]. Dostupno na: <http://www.libraries.fi/node/211164>.

⁵³ Library for citizens: an essential part of the Finnish know-how. The way forward for Public Libraries 2016–2020. [citirano: 2017-09-18]. Dostupno na: <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/yleisten-kirjastojen-suunta-2016-2020-web-en.pdf>.

660 pratitelja, što je za svaku pohvalu s obzirom na to da mnogo veće knjižnice, primjerice London Public Library, prati 1536 pratitelja, a i broj objava nešto je manji (508). Osim *Instagrama*, knjižnica u Rovaniemiju koristi i društvenu mrežu *Twitter* na kojoj broji 472 pratitelja, s 872 objavljena *tweeta* ili kratke objave. Knjižnica Rovaniemi pod velikim je pokroviteljstvom nacionalne mreže finskih knjižnica koje imaju izrazito djelovanje kao cjelina, pa se stoga i promocija knjižničnih aktivnosti odvija na nacionalnoj razini te je naglašena međusobna usklađenost svih knjižnica u mreži. Hrvatska praksa nema toliko razvijenu mrežu suradnje, pa učinkovito međusobno djelovanje nije naglašeno. Umjesto toga, knjižnice u Hrvatskoj okreću se samostalnoj promociji te na taj način privlače korisnike.

Tablica 3. Usporedba *Facebook*-stranica Gradske knjižnice i čitaonice Pula i Gradske knjižnice Rovaniemi

Usporedba <i>Facebook</i> -stranica Gradske knjižnice i čitaonice Pula i Gradske knjižnice Rovaniemi		
Opći podaci	Pula	Rovaniemi
Oznaka „svida mi se“	5274	1126
Oznaka „pratim“	5229	1081
Prijava na lokaciju	604	410
Dostupne kategorije na stranici	Objave, osvrti, videozapisi, fotografije, info, događanja	Objave, osvrti, videozapisi, fotografije, info, događanja, usluge, <i>Twitter</i> , <i>Instagram</i>
Analiza	Rezultati pokazuju kako knjižnica u Puli pokazuje veću aktivnost korisnika na <i>Facebooku</i> , kao i na vlastitom mrežnom mjestu. Objave su recentne i pojavljuju se gotovo svakodnevno. Informacije koje korisnici mogu dobiti putem <i>Facebooka</i> odnose se na općenite podatke (radno vrijeme, adresa), kao i na usluge i događanja u knjižnicama. Knjižnica u Rovaniemiju aktivnija je na društvenim mrežama <i>Instagram</i> i <i>Twitter</i> .	

Pokazatelj 5.

• Prostor knjižnice pogodan je za provođenje slobodnog vremena

Karakteristike koje fizički prostor knjižnice mora imati da bi korisnici provodili vrijeme u njemu vrlo su raznovrsne. Prvo, površinom mora biti dostatan

broju stanovnika. No u praksi je to čimbenik na koji se ne može previše utjecati, pa se većina knjižnica bori s nedostatkom prostora i njegovom neadekvatnošću. Gradska knjižnica Rovaniemi jedna je od najljepših knjižnica Finske, namjenski je građena i sadrži određena arhitektonska rješenja koja su obilježja arhitekture finskih knjižnica. Projektirao ju je 1965. godine poznati finski arhitekt Alvar Aalto te je ona jedno od njegovih temeljnih djela, u kojem po prvi put realizira svoje ideje koje se i danas pronalaze u finskoj knjižničnoj arhitekturi. Poznata je zbog maksimalne iskoristivosti prirodnog svjetla te velikog naglaska na otvorenosti i prostranosti, ali i posebnih odjeljenja za čitanje.⁵⁴

Također, igrom svjetlosti u knjižnici u Rovaniemiju naglašava se dimenzija prostora kao mjesta za čitanje, a mogući nedostatak prostora i naglašeniji dojam otvorenosti ostvaren je policama za knjige koje su u zidu. Time je postignut i dojam skladnosti i pripadnosti, jer su knjige doslovno dio knjižnice. Knjižnica u Puli nalazi se u osuvremenjenom prostoru, no on nije pregledan te zbog polica i pregrada između prostorija gubi na otvorenosti i fleksibilnosti. Što se tiče namještaja, obje knjižnice imaju čitaonicu, odnosno prostore za čitanje opremljene standardnim stolicama i stolovima, no nedostaje im nenamjenskog prostora. Knjižnica u Puli ima udobne fotelje za čitanje koje se nalaze uz police te su idealne za čitanje iz užitka.⁵⁵ Prema financijskom izvješću za 2016. godinu, knjižnica u Finskoj uložila je više novca u prostor nego u nabavu novog fonda (ukupno 662 996 €)⁵⁶, dok je knjižnica u Puli za prostor (odnosno kategoriju *Uredska oprema i namještaj*) izdvojila 178 064 kn.⁵⁷

Pokazatelj 6.

• Prostor knjižnice pogodan je za čitanje

Da bi prostor bio pogodan za čitanje, on mora zadovoljavati samo nekoliko osnovnih uvjeta, dok se za ugodnost broj čimbenika proširuje. Standardi za narodne knjižnice propisuju broj stolica i stolova, ali i precizno određenu jačinu svjetla te optimalnu temperaturu u prostoriji, što se maksimalno poštuje ukoliko uvjeti prostora to omogućavaju. Finske narodne knjižnice s obzirom na svoj arhitektonski stil puno bolje udovoljavaju uvjetima poput osvjetljenja, udobnosti i estetike

---

⁵⁴ Usp. Mehtonen, P. Public library buildings in Finland: an analysis of the architectural and librarianship discourses from 1945 to the present. // *Library Trends* 60, 1(2011). [citirano: 2017-09-20]. Dostupno na: <https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/31865/60.1.mehtonen.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.

⁵⁵ Gradska knjižnica i čitaonica Pula. Dostupno na: <http://www.gkc-pula.hr/hr/>.

⁵⁶ Finnish library services. Statistics. [citirano: 2017-02-27]. Dostupno na: <http://www.libraries.fi/node/211164>.

⁵⁷ Gradska knjižnica i čitaonica Pula. Izvješće o poslovanju za 2016. godinu. [citirano: 2017-09-21]. Dostupno na: http://www.pula.hr/site_media/media/uploads/content/images/2017/07/20/03g-prijedlog-zakljucka-o-uvajanju-izvjestaja-za-2016-gkc.pdf.

te privlačnog dizajna, što su čimbenici koji utječu na zadržavanje u određenom prostoru. Primjerice čitaonice su prisutne u obje knjižnice, kao prostorije za tihi rad, ali i kao područja unutar nekog prostora. Ta područja mogu se koristiti za čitanje, ali i za opuštanje, te se kao takva mogu nazvati višenamjenskim prostorima.

Knjižnica u Rovaniemiju jedan je od najboljih svjetskih primjera idejnih rješenja prostora za čitanje, te je postala uzor drugim finskim knjižnicama Naime, sastoji se od više razina s područjima za čitanje, koje su kao različiti polukatovi raspoređene unutar knjižnice i povezane s knjižničnim fondom. Time je djelomično osigurana i privatnost korisnika, što je i danas jedan od glavnih izazova s kojim se knjižnice suočavaju.

Pokazatelj 7.

• Dostupnost

Obje knjižnice iz uzorka istraživanja dostupne su svojim korisnicima adekvatnim radnim vremenom, kao i putem mrežnih platformi. Ocjenjujući dostupnost može se zaključiti kako se radi o knjižnicama bez zidova, s potpunom usmjerenošću prema zadovoljenju korisničkih potreba. Radno vrijeme knjižnice važan je čimbenik u promatranju prostora kao usluge. Mnoge manje narodne knjižnice u Hrvatskoj često rade u jednoj smjeni, što onemogućuje iskorištavanje knjižničkog prostora za čitanje u slobodno vrijeme.

Pokazatelj 8.

• Knjižnica je ostvarila ciljeve poslovanja opisane u strateškom planu

Kako bi se knjižnice mogle suočiti s novim izazovima, među kojima se sigurno nalazi promatranje knjižničkog prostora kao usluge, potrebno je kontinuirano raditi na ostvarivanju planiranih ciljeva poslovanja. Analizom strategije razvoja koju je donijela Gradska knjižnica i čitaonica Pula te strateškog plana razvoja finskih narodnih knjižnica pokazalo se kako se knjižnice uspješno kreću prema ostvarenju zadanih ciljeva. Objе knjižnice zalažu se za pristup informacijama za sve, organiziraju programe promicanja čitanja i nabavu građe za sve skupine korisnika. U hrvatskoj i finskoj praksi korisnik je stavljen u središte zbivanja u knjižnicama te se one trude odgovoriti na njegove potrebe i zahtjeve. Konkretno pitanje provođenja slobodnog vremena čitajući u knjižnici i uređenje knjižničkog prostora naglašeno je u strategiji finskih knjižnica. Knjižnica u Rovaniemiju prepoznaje povezanost prostora i provođenja slobodnog vremena u knjižnici te za to ima punu podršku Vlade. Praksa hrvatskog primjera uzorka istraživanja pokazala je kako je za ostvarenje vizije namjenski uređenog knjižničkog prostora potrebno mnogo nacionalne podrške i financijskih sredstava koja bi u prvom redu trebalo omogućiti Ministarstvo kulture. Financijska ovisnost o osnivačima (tijelima lokalne uprave)

jedan je od većih problema s kojima se hrvatske narodne knjižnice suočavaju svake godine, te bi Ministarstvo kulture kao nadređeno državno savjetodavno tijelo moglo potaknuti donošenje određenih mjera koje bi olakšale trenutno stanje. Pitanje prostora u hrvatskoj knjižničarskoj praksi još je neistraženo područje i kao takvo nije važan dio strategije poslovanja.

6. Rasprava

Putem odabranih pokazatelja *benchmarking*-analize pokazalo se koji sve dijelovi knjižničnog poslovanja utječu na provođenje slobodnog vremena čitajući u knjižnici. U radu je vidljivo kako na temu provođenja slobodnog vremena čitajući iz užitka u knjižničnim prostorima ne postoji mnogo istraživanja, kao ni literature koja proučava fenomen dizajniranja knjižničnih prostora. Iz tog razloga nisu se mogle uspoređivati glavne značajke knjižničnog poslovanja koje su specifično usmjerene na provođenje slobodnog vremena čitajući u knjižnici. Pojam prostora može se promatrati samostalno, no u funkciji knjižnice nadovezuje se na cjelokupnu organizaciju ustanove. Knjižnični prostor propagira slobodu izražavanja, potiče kreativnost i razvoj ideja, utječe na obrazovno-informacijski kontekst knjižnica i razvoj svakog pojedinačnog korisnika, bilo u obrazovnom, poslovnom ili kontekstu slobodnog vremena. Analiza pokazuje da je Gradska knjižnica i čitaonica Pula iznimno aktivan sudionik u obavljanju svrsishodne knjižnične djelatnosti, prepoznata je u lokalnoj zajednici, a korisnici ju rado posjećuju i koriste njezine usluge. Ono što je uočeno kao nedostatak u odnosu na temu jest nedovoljno promišljanje o samostalnoj iskoristivosti prostora i njegovim mogućnostima. Pokazatelji 5 i 6 analiziraju karakteristike prostora koji omogućuje i potiče čitanje u knjižnici. Knjižnica Rovaniemi ima izuzetan odnos prema prostoru, oslanja se na prirodno svjetlo i izniman dizajn, a rekonstruirana je 1966. godine zbog posljedica Drugog svjetskog rata. Iako je prošla 51 godina, svojim prostornim uređenjem daleko je ispred mnogih modernih knjižnica.

U tablici 4 izdvojeni su usporedni rezultati *benchmarking*-analize koji se odnose na provođenje slobodnog vremena čitajući u knjižnici.

Predstavljeni pregled najvažnijih rezultata pokazuje kako se u Hrvatskoj još nedovoljno prepoznaje potencijal prostora kao usluge i provođenja slobodnog vremena čitajući u knjižnici, za razliku od finskog primjera u kojem se knjižnični prostor koristi kao usluga. Zahvaljujući velikom zalaganju za razvoj svog poslovanja, vrijednih rezultata i vidljivosti u zajednici, Gradska knjižnica i čitaonica Pula na dobrom je putu prema prepoznavanju prostora kao usluge za provođenje slobodnog vremena čitajući. Predstavljeno istraživanje provedeno je u svrhu podizanja svijesti svih sudionika hrvatske knjižničarske mreže, prepoznavanja važnosti knjižničnog prostora u privlačenju i zadržavanju korisnika te promatranja i realizacije „prostora kao usluge“ u knjižnicama diljem zemlje.

Tablica 4. Provođenje slobodnog vremena čitajući u knjižnici – pregled najvažnijih rezultata *benchmarking*-analize

Provođenje slobodnog vremena čitajući u knjižnici – pregled najvažnijih rezultata <i>benchmarking</i> -analize		
Rezultati analize	Gradska knjižnica i čitaonica Pula	Gradska knjižnica Rovaniemi
Knjižnica je prepoznata u lokalnoj zajednici	+	+
Knjižničarska mreža na državnoj razini prepoznaje važnost prostora kao usluge	-	+
Knjižnica provodi programe promicanja čitanja	+	+
Ostvarena je posjećenost i promocija knjižničnih događanja i aktivnosti	+	+
Knjižnica u strategiji poslovanja potiče promatranje knjižnice kao mjesta za čitanje iz užitka u slobodno vrijeme	-	+
Knjižnica je u strategiji poslovanja usmjerena prema informacijskom opismenjavanju i edukaciji korisnika	-	+
Arhitektura knjižnice naglašava adekvatno iskorištavanje prostora u službi izgradnje fonda	+	+
Arhitektura knjižnice naglašava adekvatno iskorištavanje prostora u službi provođenja slobodnog vremena čitajući	-	+
Izdvajanje optimalnog broja financijskih sredstava za uređenje prostora	-	+

7. Helsinki Central Library: primjer namjenski uređenog knjižničkog prostora

Prostor kao usluga omogućuje korisniku (pojedinu ili skupinama) provođenje kvalitetnog slobodnog vremena u knjižnici, u kojoj se razvija individualnost, kreativnost, potiče obrazovanje i edukacija. Namijenjen je provođenju slobodnog vremena čitajući u knjižnici (nenamjenski prostor) ili u svrhu učenja i znanstvenog rada (namjenski prostor). Kao izvrstan primjer knjižničkog prostora koji omogućuje ugodno provođenje slobodnog vremena čitajući u knjižnici, a isto tako i vremena posvećena učenju i znanstvenom radu, odabrana je nova helsinška narod-

na knjižnica. Razmišljanje o načinima dizajniranja i gradnje knjižničnog prostora opisanim u nastavku može poslužiti kao poticaj za promjene u uređenju prostora hrvatskih knjižnica u skladu s postojećim mogućnostima.

Godine 2013. započelo je dizajniranje nove zgrade narodne knjižnice u Helsinkiju.⁵⁸ Prostor knjižnice smješten je u centru grada i proteže se na 16 000 četvornih metara te je podijeljen na tri razine: aktivno prizemlje, srednji kat u obliku volumena te je mirmi najviši kat. Temelj dizajna nove knjižnice u Helsinkiju u dinamičnoj je interakciji među sva tri prostora. Prizemlje kao aktivna zona bit će mjesto susreta, ulaza, brzih posjeta, pregleda događanja i aktivnosti u knjižnici, a javni prostor oko knjižnice bit će usko povezan s aktivnim prizemljem. Tako dizajniran prostor ukazivat će, bez obzira na članstvo, dobrodošlicu svim građanima koji će knjižnicu doživjeti kao mjesto susreta i rado će postati dio te jedinstvene multifunkcionalne zajednice. Srednji kat nudi priliku za učenje kroz rad u okruženju prilagođenu suvremenim medijima i najnovijim alatima. Uključuje prostore za glazbu i multimediju, kao i javnu saunu. Najviši kat predstavlja prostor namijenjen učenju i znanstvenom radu, čiji prozori gledaju na vanjsko zelenilo i parkove. Knjižnični prostor povezan je pokretnim i spiralnim stepenicama, a svaki dio prostora ima svoju funkciju koja se može opisati kao vizionarsko-tradicionalna. Najviši kat djeluje kao moderna, otvorena i fleksibilna platforma s mnogo različitih funkcija. Srednji kat i prizemlje obogaćeni su pažljivo odabranim udobnim namještajem. Višenamjenska dvorana, restoran i kino nalaze se u prizemlju zgrade, a svi knjižnični dijelovi sa svojim vrhunskim dizajnom pružat će usluge koje će buditi maštu i kreativnost te poticati stvaralački rad cijele zajednice. Opisana vizija namjenski uređena knjižničnog prostora svoja vrata otvara u prosincu 2018. godine. Zanimljivo je kako je prostor namijenjen kontemplaciji i učenju opisan kao miran prostor, a ne kao prostor za tihi rad. Izraz „miran“ navodi na mir, lakoću i fleksibilnost, dok tihi rad u sebi krije zabranu. Tako dizajniran prostor ističe da su knjižnice mjesto susreta, a ne zabrane; konverzacije, a ne šutnje; edukacije, a ne tjeranja na učenje; čitanja i opuštanja, a ne čekanja u redu za posudbu knjiga. Knjižnični prostor je usluga, a želi li se knjižnična djelatnost podići na najvišu razinu, vrijeme je za njezinu realizaciju.

8. Zaključak

Prostor knjižnice, prvenstveno njegova funkcionalnost, predstavlja jedan od uvjeta osiguravanja temeljnih usluga knjižnice u zajednici. Važna uloga knjižnice jest promicanje aktivnosti čitanja, koju mora provoditi na prostoru svoje zajednice i korisnika. Prostor, slobodno vrijeme i čitanje najlakše se povezuju u knjižnici,

---

⁵⁸ Furuto, A. Helsinki Central Library winning proposal / ALA architects. 2013. [citirano: 2017-09-22]. Dostupno na: <http://www.archdaily.com/390181/helsinki-central-library-winning-proposal-ala-architects>.

kojoj je i zadatak poticati korisnike da provode svoje vrijeme u knjižnici, čitajući. Čitanje i knjižnica već stoljećima imaju snažnu vezu, ali zadržavanje korisnika u knjižnici i provođenje njihova slobodnog vremena velik su izazov knjižničarskog svijeta. Rješavanju tog problema zasigurno može pozitivno pridonijeti promatranje knjižničnog prostora kao usluge. Prvi je korak buđenje svijesti o nedostacima prostora koji utječu na privlačenje korisnika i njihovo zadržavanje. Iako se kroz povijest naglašavala velebnost knjižničnih zgrada i čitaonica te tradicijska uloga knjižnice kao tihog hrama, danas je došlo do promjene paradigme. Knjižnično poslovanje još od šezdesetih godina postaje okrenuto korisniku, ali se prostor knjižnice u tome zapostavio. Ipak, ponovno se počinje naglašavati njegova važnost, ali iz perspektive korisnika. Prostor bi tako omogućio dodatnu funkcionalnost koja bi korisnika odvušla od udobnosti vlastita doma i privukla u onaj knjižnični, namijenjen zadovoljavanju potreba različitih vrsta čitatelja i korisničkih skupina. To se može ostvariti u trendu izgradnje namjenskih knjižničnih prostora, uz pomoć raznih metoda istraživanja i usporedbe praktičnih rješenja. U usporedbi s Finskom, koja drži vodeće mjesto u svijetu po pitanju knjižničarstva, vidi se kako pulska knjižnica prati trendove u razvoju te ima jako dobru podlogu za dodatni razvoj prostora, ali i mnogih drugih usluga koje se vežu uz njega. Ne smije se ignorirati kontekst u kojem posluju te dvije knjižnice, koje se zbog mogućnosti za razvoj i unapređivanje također dosta razlikuju, no knjižnica u Rovaniemiju može poslužiti kao dobar primjer knjižnice koja je iskoristila svoj prostor u svrhu privlačenja korisnika i poticanja čitanja. Cilj rada bio je osvijestiti važnost prostora knjižnice kao mjesta za provođenje slobodnog vremena čitajući, što se učinilo u teorijskom dijelu, dok predstavljena *benchmarking*-analiza pokazuje koji dijelovi knjižničnog poslovanja utječu na zadržavanje korisnika u prostorima knjižnice i njihovu odluku kako će svoje slobodno vrijeme namijenjeno čitanju provesti u knjižnici. Ukoliko se poslovanje hrvatskih narodnih knjižnica usmjeri prema ispunjavanju zahtjeva standarda i zakonodavnog okvira koji je trenutno na snazi, utjecaj knjižnice i njezina uloga u društvu mogu se prilično unazaditi. Kao početni korak za privlačenje korisnika, knjižnični prostor potrebno je učiniti funkcionalnim, ugodnim i poticajnim, kako bi se što veći broj članova zajednice odlučio slobodno vrijeme u službi dokolice provesti kvalitetno čitajući u knjižnici.

LITERATURA

- Appleton, L. User experience (UX) in libraries: let's get physical (and digital). // *Insights: The UKSG Journal* 29, 3(2016), 224–227.
- Bartoluci, M.; N. Čavlek. *Turizam i sport*. Zagreb: Školska knjiga, 2007.

- Bokan, A.; D. Cupar. Promocija i promicanje čitanja u narodnim knjižnicama Republike Hrvatske. // *Libellarium* 10, 1(2017), 57–76. doi:10.15291/libellarium.v1i1.290.
- Bužleta, N. Vrednovanje knjižničnih prostora: primjer narodnih knjižnica Istre. // *Narodne knjižnice kao treći prostor: zbornik radova // 9. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj / urednice [Dunja Marija Gabriel i Jelica Leščić]*. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015. Str. 115–127.
- Chow, T. Design implications: how space can transform the library and its public. // *Progressive Librarian* 36(2011), 71–76.
- Dahlgren, C. A. Public library space needs: a planning outline. // *Madison: Wisconsin Department of Public Instruction, 2009*. [citirano: 2017-09-09]. Dostupno na: <https://dpi.wi.gov/sites/default/files/imce/pld/pdf/plspace.pdf>.
- Eblida. Knowledge and information centre (KIC), survey public libraries. [citirano: 2017-09-13]. Dostupno na: <https://infogram.com/EBLIDA---Knowledge-and-Information-Centre-KIC-Survey-PUBLIC-LIBRARIES>.
- Finnish library services. Statistics. [citirano: 2017-09-21]. Dostupno na: <http://www.libraries.fi/node/211164>.
- Furuto, A. Helsinki Central Library winning proposal / ALA architects. 2013. [citirano: 2017-09-22]. Dostupno na: <http://www.archdaily.com/390181/helsinki-central-library-winning-proposal-ala-architects>.
- Gabriel, D. M.; J. Leščić. Prostori narodnih knjižnica u Hrvatskoj. // *Narodne knjižnice kao treći prostor: zbornik radova // 9. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj / urednice [Dunja Marija Gabriel i Jelica Leščić]*. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015. Str. 85–98.
- Given, M. L.; J. G. Leckie. Sweeping' the library: mapping the social activity space of the public library. // *Library & Information Science Research* 25 (2003), 365–385.
- Gradska knjižnica i čitaonica Pula. [citirano: 2017-09-20]. Dostupno na: <http://www.gkc-pula.hr/hr/>.
- Gradska knjižnica i čitaonica Pula. Izvješće o poslovanju za 2016. godinu. [citirano: 2017-09-21]. Dostupno na: http://www.pula.hr/site_media/media/uploads/content/images/2017/07/20/03g-prijedlog-zakljucka-o-uvajanju-izvjestaja-za-2016-gkc.pdf.
- Gradska knjižnica i čitaonica Pula, 2016. Sustav statističkih podataka o knjižnicama. [citirano: 2017-09-20]. Dostupno na: http://hk.nsk.hr/mogucnosti_razvoj.aspx?id=-1&godina=3&id_drop=23&pretraga=pula&dl1=S&drl=0&prv=%200.
- IFLA Manifest o knjižničnoj statistici. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 1(2012), 137–140.
- Ille, J. Dom, posao, nešto treće : knjižnica kao „treći prostor“. // *Narodne knjižnice kao treći prostor: zbornik radova // 9. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici*

- Hrvatskoj / urednice [Dunja Marija Gabriel i Jelica Leščić]. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015. Str. 77–84.
- Katalenac, D. Mogućnosti primjene benchmarkinga u upravljanju knjižnicama. // Knjižničarstvo: glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje, 4, 1–2(2000), 29–45. [citirano: 2017-09-19]. Dostupno na: http://www.knjiznicarstvo.com.hr/wp-content/uploads/2012/06/88_Katalenac_2000_1-2.pdf.
- Kokko, H. Finland: literary paths for children in Northern Finland. [citirano: 2017-09-20]. Dostupno na: <http://slq.nu/?article=finland-literary-paths-for-children-in-northern-finland>.
- Kontinen, K.; H. Sulin. Finland's public library strategy implemented in projects. [citirano: 2017-09-20]. Dostupno na: <http://slq.nu/?article=finlands-public-library-strategy-implemented-in-projects>.
- Laekers, J; P. Manolis. Building libraries for tomorrow: INELI Cohort 1 collaborative project report. Geelong regional libraries, 2013. [citirano: 2017-09-09]. Dostupno na: <http://www.grlc.vic.gov.au/sites/default/files/pdfs/Board-Report-Attachment4-Sept-16-2013.pdf>.
- Library for citizens: an essential part of the Finnish know-how. The way forward for public libraries 2016-2020. [citirano: 2017-09-18]. Dostupno na: <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/yleisten-kirjastojen-suunta-2016-2020-web-en.pdf>.
- MacDonald, A. The top ten qualities of good library space. // IFLA library building guidelines: developments & reflections, 2007. Str. 13–29.
- Marquez, J.; A. Downey. Service design: an introduction to a holistic assessment methodology of library services. // Weave: Journal of Library User Experience 1, 2 (2015). [citirano: 2018-02-20]. Dostupno na: <https://quod.lib.umich.edu/w/weave/12535642.0001.201?view=text;rgn=main>.
- Mehtonen, P. Public library buildings in Finland: an analysis of the architectural and librarianship discourses from 1945 to the present. // Library trends 60, 1(2011), 152–173. [citirano: 2017-09-20]. Dostupno na: <https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/31865/60.1.mehtonen.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.
- Ministarstvo kulture. Standardi za narodne knjižnice. [citirano: 2017-09-09]. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_06_58_1071.html.
- Nacionalna strategija poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. godine. [citirano: 2018-02-20]. Dostupno na: <http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/NAJNOVIJE%20NOVOSTI/a/NSPC%CC%8C.pdf>.
- Narodne knjižnice kao treći prostor: zbornik radova // 9. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj // [urednice Dunja Marija Gabriel i Jelica Leščić]. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2015.
- Opening the book. [citirano: 2017-09-07]. Dostupno na: <http://www.openingthebook.com/about>.

- Osmanagić Bedenik, N.; V. Ivezić. Benchmarking kao instrument suvremenog kontro-linga. // Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu 4 (2006), 331–346.
- Peglar, M. Models of the reading process. [citirano: 2017-09-07]. Dostupno na: http://people.ucalgary.ca/~mpeglar/models.html#Kenneth_Goodman.
- Petr Balog, K. Perma kulturi vrednovanja u visokoškolskim knjižnicama. Osijek: Filozofski fakultet, 2010.
- Pokazatelj. Priručni pojmovnik termina vezanih za kvalitetu u znanosti. [citirano: 2017-09-19]. Dostupno na: <http://www.idi.hr/wpcontent/uploads/2014/03/pojmovnik.pdf>.
- Polić, M. ; R. Polić. Vrijeme, slobodno od čega i za što? // Filozofska istraživanja 29, 2(2009), 255–270.
- Povijest ustanove. Gradska knjižnica i čitaonica Pula. [citirano: 2017-09-20]. Dostupno na: <http://www.gkc-pula.hr/hr/o-knjiznici/povijest-ustanove/>.
- Rovaniemi. [citirano: 2017-09-21]. Dostupno na: <http://www.rovaniemi.fi/fi>.
- Rovaniemi City Library, 2016. Finnish public libraries statistics database. [citirano: 2017-09-20]. Dostupno na: <http://tilastot.kirjastot.fi/?orgs=298&years=2016&stats=1%2C33%2C100%2C101%2C104%2C107%2C108%2C109%2C110%2C111%2C112%2C115%2C183#results>.
- Sequeiros, P. Reading in public libraries: space, reading activities, and user profiles. // Qualitative Sociology Review 9, 3(2013), 220–240.
- Strategija razvoja gradske knjižnice i čitaonice Pula 2013. – 2019. godine. [citirano: 2017-09-18] Dostupno na: http://www.gkcpula.hr/site_media/media/cms_page_media/55/Strategija%20razvoja%20Gradske%20knjiznice%20i%20citaonice%20Pula%202013.-2019..pdf.
- Stričević, I. Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica: uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka. // Čitanje obaveza ili užitak / priredila Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2009. Str. 41–49.
- Vitori, V. Zastupljenost teme o arhitekturi, planiranju i izgradnji knjižnica u literaturi – nedostaje li nam priručnik? // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 3–4(2013), 79–102.
- Vrana, R. ; J. Kovačević. Percepcija korisnika o knjižnici i knjižničnim uslugama kao temelj poslovne strategije knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), 23–46.